CAG
Centrum Agrarische Geschiedenis

Verslag

Betreft: Domen 4-Overleg Datum: 9/12/2020

Aanwezig: Julie Aerts (PARCUM), Yasmine Belguenani (EGC Brussel), Chantal Bisschop (CAG), Joke Boey (EGC Kusterfgoed), Joris Colla (KADOC), Lieselot Cornelis (ETWIE), Hilde Cuyt (EGC CO7), Laura Danckaert (CAG), Phillipe Debroe (cultuurbeleidscoördinator Ganshoren), Wannes Delaender (EGC De Zuidrand), Judith Dewaele (EGC P-Z), Lieve De Saedeleer (EGC Kempens Karakter), Maarten Jacobs ('t Grom),Ellen Janssens (EGC Viersprong), Jana Kerremans (WIE), Lieze Neyts (EGC Zuidwest), Lieve Opsteyn (EGC Haspengouw), Leen Roels (EGC Mijn-Erfgoed), Ina Ruckebush (Bakkerijmuseum), Celien Stevens (EGC Zuidwest), Annelies Tollet (EGC Brussel), Chloé Turlotte (FeliXart), Bea Vaes (Bokrijk), Phaedra Vanoppen (Crafts.), Leen Van de Weghe (RL P-Z), Sandy Vanhandenhove (EGC Waasland), Hugo Verhenne (EGC Terf), Greet Verschatse (Texture)

Verontsch.: Steven Dewaele (MOT), Elien Doesselaere (Faro), Davy Jacobs (Jenevermuseum), Falke Lambrechts (EGC De Merode), Janna Lefevre (EGC k.Erf), Jürgen Vanhoutte (Erfgoedsite Tienen), Frea Vancraeynest (Histories), Luc Verheyen (EGC Antwerpen)

Afwezig: Ria Christens (Cultureel Erfgoed Archief Annunciaten), Magda Guelinckx (Cultureel Erfgoed Archief Annunciaten), Ina Verrept (EGC Brugge), Ines Vanlimbergen (EGC de Voorkempen), Pieterjan Buggenhout (EGC Denderland), Charlotte Dekoninck (EGC IGEMO), Sofie De Veirman (EGC Land van Dendermonde), Sofie Teugels (EGC Leie Schelde), Tiny t Seyen (EGC Leuven), Louise Vermeersch (EGC Meetjesland), Stijn Marinus (EGC Noorderkempen), Lien Urmel (EGC Vlaamse Ardennen), Sofie Adriaen (Hopmuseum), Yoeri Bellemans (Kriekenboomsage), Walter Van den Branden (Molenforum Vlaanderen), Ineke Steevens (NAVIGO)

Verslag: Laura Danckaert & Chantal Bisschop

Agenda van de vergadering

1. Welkom
2. Namenrondje
3. Presentatie CAG
4. Presentatie 't Grom
5. Presentatie FeliXart
6. Presentatie Terf
7. Presentatie Philippe Debroe
8. Grote vragen
9. Rondje van de tafel

Centrum Agrarische Geschiedenis (CAG) vzw
Atrechtcollege
Naamsestraat 63, bus 5308
3000 – Leuven (België)
www.cagnet.be / contact@cagnet.be
Tel. +32 (0) 16 32 35 25
BTW: BE 0473.877.761
IBAN BE65 4310 7610 9196
BIC: KREDBEBB

Verslag

1. Welkom

Welkomstwoord door Chantal, speciaal welkom aan de nieuwe gezichten
Er wordt nog even stilgestaan bij de bedoeling van het Domein 4-Overleg. Het D4O is een open overlegplatform voor alle professionele erfgoedactoren die actief zijn op het vlak van immaterieel erfgoed van natuur en universum. Sinds 2016 steken jaarlijks dienstverlenende organisaties, erfgoedcellen, musea en archieven de koppen bij elkaar om hun werking en acties af te stemmen en voorbeeldpraktijken uit te wisselen.
We willen niet vergaderen om te vergaderen, maar zaken behandelen die de leden van het netwerk willen voorstellen, navragen en aftoetsen bij elkaar.

2. Namenrondje

Voorstellingsrondje van alle deelnemers.
Het rondje van de tafel met ieders terugblik en vooruitblik werd vooraf per mail met iedereen gedeeld. Op het einde van het D4O volgt ruimte voor vragen aan elkaar over afgelopen, lopende, toekomstige projecten.

3. Presentatie CAG

Laura en Chantal gaan wat dieper in op enkele punten uit de vooraf bezorgde terug- en vooruitblik. Zie ook PowerPointpresentatie in bijlage.

Er zijn een aantal lopende erfgoedzorgtrajecten bij CAG. Hopteelt is zowat het enige dat niet helemaal is stilgevallen. Traject rond Norouz wordt best in de lente van 2021 nog eens terug opgepikt (Terf – BIE uit interesse om hieraan mee te werken).
Daarnaast zijn er enkele inventaristrajecten die voorzichtig opgestart werden in het najaar en in 2021 volop zullen lopen

- Sint-Antoniusvieringen in Vlaanderen (op initiatief van Edegem en Oosthoven, met PARCUM en Histories)
    - Enkele aanwezigen geven aan dat er bij hen ook vieringen zijn, of hebben interesse om mee te werken
        - Wannes De Laender: Edegem valt binnen ons werkingsgebied, dus interesse
        - Leen Roels: ook in de mijnstreek, o.a. in As, zijn er nog vieringen
        - Lieze Neyts: bij ons ook twee vieringen, in Rollegem en Ingooigem
    - -> de oproep in januari zal ook gedeeld worden met de erfgoedcellen + algemene oproep naar de erfgoedcellen om CAG op de hoogte te brengen als er vieringen in hun werkingsgebied zijn met erfgoedambitie/vragen/…
- Broodcultuur (met Bakkerijmuseum)
- Pirobakken (met EGC Zuidwest - *http://www.erfgoedzuidwest.be/content/pirobakken*)
    - Even on hold tot najaar 2021 omwille van corona.

- Tabaksteelt (met EGC Zuidwest en Stad Wervik)
- Mattentaart maken

CAG blijft ook enkele meester-leerlingtrajecten uit 2019 nog verder ondersteunen. Van de voorgaande trajecten werd een mooie overzichtspublicatie gemaakt door het Departement CJM: *https://departement-cjm.foleon.com/cultuur/borgen-voor-morgen-vakmanschap-doorgeven-in-meester-leerlingtrajecten/cover/*
Daarenboven wordt in februari een nieuwe oproep verwacht. De aanwezige erfgoedcellen vroegen zich af of het de bedoeling is dat er hierover lokaal infosessies worden georganiseerd. Vanuit de Werkplaats werd aangevuld dat het zeker de bedoeling is om hen mee te nemen in de communicatie. Wordt vervolgd na nieuwjaar.

In 2019 en 2020 werkte CAG ook verder rond participatief documenteren. We volgden een cursus bij Wendy Van Wilgenburg om zelf de kneepjes van het vak te leren. In 2020 schreven we samen met Jorijn Neyrinck (WIE) een kort artikel in het Faro-magazine met enkele tips en tricks: *https://issuu.com/faronet/docs/faro_2020_13_3_issuu/58*
In 2021 wordt binnen het project Focus Vakmanschap van Crafts. verder gewerkt rond dat participatief documenteren.

Vanaf volgend jaar begint CAG met het nieuwe koepelproject 'Moestuin'. De timing hiervoor is wat opgeschoven door corona. Op dit moment is er intern een brainstormfase, over hoe het onderwerp af te bakenen. Zeker rond immaterieel erfgoed zijn we nog zoekende over hoe het in kaart te brengen, waarop we moeten inzetten… Ook hierover dus zeker meer info na nieuwjaar. Er is in ieder geval veel interesse om hieraan mee te werken, o.a. bij EGC Terf – BIE, EGC Mijn-Erfgoed (daar hadden ze al een project rond volkstuintjes), EGC De Zuidrand (ook daar al gewerkt rond volkstuintjes en historische moestuinen), bij FeliXart, bij cultuurdienst Gansoren….

4. Presentatie 't Grom

Maarten Jacobs vertelt over erfgoed en duurzaamheid en hoe dat te verbinden.
Levend Erfgoed is een thema waar Grom al hele tijd mee bezig is. 't Grom bedoelt daarmee een verzameling van streek variëteiten, rassen, dieren- en plantensoorten. Soms is het moeilijk voor erfgoedsector om aan te sluiten bij fameuze SDG's. Voor 't Grom is dat een stuk makkelijker.

Doelstelling 2.5 van de SDG's: "Tegen 2020 de genetische diversiteit in stand houden van zaden, cultuurgewassen en gefokte en gedomesticeerde dieren en hun in het wild levende verwanten, ook aan de hand van zaad- en plantenbanken die op een degelijke manier beheerd en gediversifieerd worden op nationaal, regionaal en internationaal niveau; en de toegang bevorderen tot het eerlijk en billijk delen van voordelen van het gebruik van genetische hulpbronnen en daaraan gekoppelde traditionele kennis, zoals internationaal overeengekomen" -> dat is bijna 1 op 1 wat 't Grom doet.
Er zijn naast die SDG's ook *Global Plans of Action*. Er is *The Second Global Plan of Action for Plant Genetic Resources for Food and Agriculture* of *The Global Plan of Action for Animal Genetic Resources*.

Waarom is dat relevant voor de erfgoedsector? De SDG's en die plannen zijn destijds vooral opgezet voor derde wereld en landbouwontwikkeling. Er zijn echter ook organisaties in Europa die op die plannen en doelstellingen inzetten. Zo is er de SAVE Foundation (Safeguard for Agricultural Varieties in Europa - *http://www.save-foundation.net/en/*).
Er zijn nationale organisaties zoals Steunpunt Levend Erfgoed (*https://www.sle.be/*) en de Nederlandse tegenhanger Stichting Zeldzame huisdierrassen (*https://szh.nl/*) voor dieren. De nationale boomgaardenstichting (*http://www.boomgaardenstichting.be/*) zet hard in op oude soorten, hoogstamboomgaarden en fruitteelt.

Naast die organisaties voor landbouwdieren en fruitteelt is er sinds kort de organisatie Vitale Rassen (*https://www.vitalerassen.be/*). Lid Louis De Bruyn vertelde in een filmpje op Groot Onderhoud over de variëteiten in de groenteteelt (*https://www.youtube.com/watch?v=jYVsIMuYkY0*).

De Oerakker (*https://www.deoerakker.nl/nl/oerakker.htm*) in Nederland plaatst ook dat thema op de voorgrond en heeft verschillende netwerken om granen, fruitbomen en groenten te bewaren.

Er is dus nog geen samenhang in Vlaanderen rond dit thema, en binnen de erfgoedsector is het nog niet heel erg bekend. Voorgaande organisaties werken zelf vaak heel verschillend. SLE werkt vooral met levend erfgoed onder hobbyisten, terwijl vzw Vitale Rassen focust op variëteiten terug bij lokale boeren te brengen en die soorten terug erkend te krijgen.
Veel heeft te maken met de structuren waarmee me werken. SLE hangt meer af van Departement landbouw. Bij het opstarten van een cultureel erfgoedpraktijk is er de bezorgdheid "mogen wij wel uit twee potjes vissen". Natuur en universum zit wat op die grens.

Het is altijd zoeken naar een insteek. 't Grom vond inspiratie in brochures en handboeken, zoals *European Landraces.* Musea worden hierin vermeld als belangrijke spelers voor de bewustwording over dat erfgoed. Traditionele kennis doorgeven en bijvoorbeeld zaden vermeerderen, is dikwijls moeilijk waar te maken omdat het museum op vlak van kennis en schaalgrootte daarin te bescheiden is.

Wat kan iedereen zelf doen? Abstractie maken van wat 't Grom doet. We hebben samentuin, waarin deelnemers enkel die erfgoedvariëteiten mogen gebruiken. We organiseren kookworkshops, onder andere met Seppe Nobels omdat hij bewust om gaat met lokale boeren. We organiseren een zadenbeurs, afgelopen jaar 500-600 bezoekers. Het thema leeft dus zeker wel.

Het hopmuseum kan daar evt. wel verder rond werken. Zo loopt er het project Hopbel, om lokale soorten te inventariseren. Er is een zoektocht naar mannelijke planten, om een nieuwe Belgische hopvariëteit te telen, die onder andere resistent is tegen bepaalde ziekten. Lees hier meer: *https://www.ilvo.vlaanderen.be/language/nl-BE/NL/Pers-en-media/Alle-media/articleType/ArticleView/articleId/5838/Zoekt-u-voor-ons-HOP-MANNETJES-Waar-groeien-er-mannelijke-hopplanten.aspx#.X9Cf6c1KiUl*

't Grom probeert altijd aan te knopen bij spelers in de buurt, lokale hoevewinkels… We kunnen zo het thema binnenhalen en bezoekers doorsturen naar de erfgoedgemeenschap die ermee bezig is. Daarvoor kunnen de voorbeelden van Reizen naar morgen ook een interessante inspiratiebron zijn (*https://www.reizennaarmorgen.be/*).

- Vanuit de deelnemers wordt ook een ideale link gezien naar het Moestuinproject van CAG. Vanuit CAG zijn we op dit moment nog heel erg zoekende om dat op een praktische en haalbare manier te integreren. We gaan hierover zeker samenwerken in de toekomst en willen vanuit de erfgoedwerking meewerken aan duurzaamheid.

- 't Grom werkt regelmatig samen met ILVO, CAG ook. Ook daarnaar kan gekeken worden voor input.

- Ellen Janssens: ILVO ligt in werkingsregio van erfgoed Viersprong. Is er nood aan lokaal meer verankering? Hou ons op de hoogte, betrek ons, we dragen graag een steentje bij.

5. Presentatie FeliXart

Door Chloé Turlotte (FeliXart) en Leen Van de Weghe (Regionaal Landschap Pajottenland-Zennevallei)
De FeliXsite ligt in Drogenbos, zuidrand Brussel. Alles wat we doen is gebaseerd op Felix De Boeck, boer en schilder.

We werken op de site met een tweesporenbeleid: enerzijds is er het museum, dat echt focust op de kunst en expertise rond het Interbellum als kunstperiode. Anderzijds is er het natuurdomein van 5 ha rond het museum, met inbegrip van de boerderij van Felix De Boek.

Het is dus een verzameling van materieel en immaterieel erfgoed, natuur, kunst. We zijn druk bezig om de erfenis van Felix De Boeck te ontsluiten. En dat in een nieuw perspectief rond ecologie, duurzaamheid, sharing economie, sociaal welzijn…
Het tweede spoor rond natuur moet een bottom-up verhaal worden. Het doelpubliek is lokaal, we werken rond participatie en co-creatie met buurt.

Natuur is wat buiten onze comfortzone, vandaar dat we een structurele samenwerking hebben met Regionaal Landschap Pajottenland-Zennevallei. RL P-Z is eigenlijk al lang bezig met het domein, reeds in 1998 de aanzet gemaakt om een ecologisch beheer toe te passen om de boomgaard en de omgeving. In 2005-2006 boden ondersteuning voor het totaalbeheer van de site, in 2006 was er ook het herstel van de bakoven gebaseerd op oud fotomateriaal. De bestaande bomen van de boomgaard op het domein werden in kaart gebracht, ongeveer 1/3 is blijven staan, in 2008 werd dat aangevuld met nieuwe bomen met oude fruitrassen. In 2012 werd een nieuwe impuls gegeven aan het domein en

werd biodiversiteitsproject opgestart. De bedoeling daarvan was om meer linken te leggen met de ruimere omgeving. Het kadert ook in het strategisch project Zennevallei (*https://www.vlaamsbrabant.be/nl/ruimtelijke-planning/projecten/strategisch-project-zennevallei*).
Er zijn rond het domein al allerlei natuureducatieve activiteiten gelanceerd.

In het nieuw beleidsplan is het domein een belangrijk punt. In mei 2021 wordt de gerestaureerde hoeve voor het publiek geopend. Het doel is om het ensemble van kunst en natuur dan operationeel te hebben.
Uiteindelijk is het de bedoeling dat de mensen van Drogenbos eigenaars zijn of zich eigenaar voelen van hun eigen erfgoed. Een ander doel is het ontwikkelen van een onderzoekstraject naar materieel, immaterieel en levend erfgoed.

Enkele actiepunten voor 2021:

- Heropening hoeve
- Project om terug koeien in de boomgaard te hebben
- Activiteiten rond de hoogstam boomgaard, belangrijke plek om rond te werken
    - tip vanuit de deelnemers: het platform voor hoogstamfruit *https://goedgeplukt.be/*
- Buurtbakkers: lokaal participatief traject, nieuwe bakkers opleiden
- Kruidentuin en samentuinen: ook moestuin, dus er zijn ook linken te leggen met het project van CAG

Vanuit de museumwerking willen we verbindingen leggen met andere werkingen. Voorlopig is dat allemaal nog work in progress, maar iedereen is welkom eens we open zijn.

- Het Bakkerijmuseum werkt ook samen met regionaal landschap Westhoek voor de heraanleg van hun domein, deze acties zijn inspirerend!

6. Presentatie Terf

Door Hugo Verhenne.
Project ‘Groenten in de Vitrine’ werd 2 jaar geleden al een keer voorgesteld op het Domein 4-Overleg in de ontwerpfase. De subsidie voor bovenlokale cultuurprojecten werd aangevraagd in het najaar van 2018. In januari 2019 zijn we opgestart met de stuurgroep, uiteindelijk is het project zelf doorgegaan tijdens Week van de Smaak 2019. We stellen nu graag de resultaten voor.

In het project lag de focus op de agrovoedingsindustrie; de landbouw vroeger, landbouw nu en het verwerkingsproces, en consumptie. Van grond naar mond eigenlijk. Dat alles werd getoond in leegstaande panden. Er werden bovendien linken gelegd met (sociale) economie, milieu, erfgoed, onderwijs, kunst en cultuur. De bedoeling was om een breed publiek te bereiken via workshops, ateliers, tentoonstellingen enzovoort.

Zo werden bijvoorbeeld twee pop-up tours georganiseerd langs telkens drie leegstaande panden waarin een deelverhaal werd getoond. In Izegem was er de aardappelroute, met onthaal in Eperon

d'Or. In Roeselare lag de focus van de route op groenten. Ze vertrok dan ook in glazen serre bij De Munt in Roeselare.

Het project is in de regio midden West-Vlaanderen ontstaan, ook wel de foodvalley of tuin van Europa. We wilden inzetten op de sensibilisering van die historiek en de impact ervan. Het was ook mogelijk om de agro-voedingssector in de kijker te zetten vanuit een erfgoedperspectief. Tegelijk werd de beeldkwaliteit van de winkelbuurt verbeterd door het tijdelijk innemen van de leegstaande panden. We wilden het netwerk versterken en uitbreiden en een nieuw soort samenwerking stimuleren.

Voor het videoverslag van het project, zie: *https://bienet.be/groenten-in-de-vitrine-verslag-focuswtv/*. Meer info over het project staat hier: https://bienet.be/groentenindevitrine-2/.

Er liepen eerst een aantal voortrajecten. Enerzijds met scholen, waarin klasuitstappen werden georganiseerd naar het Joblabo Voeding. Anderzijds organiseerden we voor volwassenen kookworkshops rond vergeten groenten.

We hebben in dit project linken gelegd met heel wat actoren. Enerzijds heel diverse strategische partners. Uiteraard kregen we ook steun van de bedrijven zelf, met aantal wereldspelers en spelers uit de sociale economie. Enkele koepelorganisaties hebben inhoudelijk veel aangeleverd. Ook scholen werden betrokken bij onder andere de standenbouw en vormgeving in de verschillende panden. Vanuit de landbouwscholen kwam know how en input voor de workshops en activiteiten. Culturele erfgoedactoren boden steun, leenden collectiestukken uit… Een heel scala aan partners dus.

Wat hebben we nu geleerd uit dit project, wat nemen we?
Voor de input is ons zeer duidelijk geworden dat het goed is te vertrekken van een gemeenschappelijke insteek. Het thema 'Mens en voeding' evolueert voortdurend en biedt een mix van traditionele en innovatieve landbouwtechnieken. Ten tweede, het zorgen voor een interactieve, zintuigelijke en leerrijke beleving. We ondervonden dat publiek veel vragen stelde, aanvulde. Dat was interessant. Ten slotte ook aandacht voor duurzaamheid door het hergebruik van restmaterialen.

Wat betreft de output bracht dit project een sneeuwbaleffect teweeg bij de partners. De meesten waren zich nog niet bewust van hun eigen erfgoed, maar dat groeit nu wel. Dat zorgt voor een voet tussen deur voor nieuwe projecten. Ook bij lokale besturen is het draagvlak voor erfgoed vergroot, ze zagen in dat het een troef is in city of regio-branding. In Roeselare bouwde men bijvoorbeeld een nieuwe reus Jempi om zich meer als wielerstad te profileren. Ook bij de scholen is er nu meer bereidheid tot samenwerking omdat we positief hebben kunnen kennismaken in dit project.

Via 1 thema hebben we dus heel veel contacten kunnen leggen en zijn er vooral ook veel basissen ontstaan om later op verder te werken.

7. Presentatie Philippe Debroe

In Ganshoren ligt een van de laatste hoeves in Brussel, vlak bij de Zavelenberg (natuurreservaat). Het was de hoeve van Theo en Jeanine Hoogstijns. Theo werd de 'laatste boer van Brussel' genoemd en was een soort lokale bekendheid. Zijn weiden waren erg zichtbaar als je Brussel binnenrijdt. In 2018 is Theo overleden en Jeanine heeft de hoeve in april 2020 verkocht aan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

In afwachting van toekomstige werken werd door eigenaar CityDey een oproep gelanceerd tot tijdelijke bezetting. De diensten Franse & Nederlandse cultuur in Ganshoren hebben daarop gereageerd en subsidieaanvragen ingestuurd bij EGC Brussel en Urban Brussels. Zo kunnen we erfgoedambities op de site mogelijk maken en hulde brengen aan Theo & Jeanine.

We plannen drie expo's per jaar, gelinkt aan het vroegere gebruik als boerderij, met thema's als lokaal erfgoed, stadslandbouw en kunst in de open ruimte. Naast de expo's zijn er ook gegidste wandelingen vanuit de hoeve naar de omliggende natuurgebieden. Theo en Jeanine legden zelf ook heel sterk die link met de grasvelden op de Zavelenberg. Vermits die op het grondgebied van St-Agatha-Berchem liggen, zal er ook samengewerkt worden met die gemeente. Ook workshops rond vergeten ambachten zullen tot de activiteiten behoren.

De eerste verdieping van het voormalige woonhuis zal worden ingezet voor het logeren van daklozen. Op het gelijkvloers was een winkeltje, dat gaat ook heropenen. Het wordt uitgebaat door de schapenhoeder David D'Hondt (Les Moutons Bruxellois) met een heel netwerk van lokale producenten. In de voormalige schuur van de hoeve zal diezelfde schapenhoeder ook enkele schapen stallen. De drie paardenboxen worden ingericht voor stockage, een droogtoilet en een boekenbox. De nieuwe koeienstal wordt een culturele *buvette.* De open schuur wordt omgevormd tot een collectieve moestuin, daarvoor zijn we nog in onderhandeling met Skyfarms.

Met de oprichting van Erfgoedbank Brussel in 2016, zijn we ook meteen bij Theo en Jeanine fotomateriaal gaan zoeken. Er zijn toen een 80-tal beelden gescand en beschreven (zie: *https://www.erfgoedbankbrussel.be/mediabank/?mode=gallery&view=horizontal&q=Theo%20Hoogstyns&rows=1&page=1&fq%5B%5D=search_s_entity_name:%22Objecten%22*).
Die foto's gaan we nu ook gebruiken als permanente expo, een muur volledig gewijd aan Theo en Jeanine, ter ere van werk.

In afwachting van activiteiten volgend jaar en renovatiewerken, zijn er afgelopen zomer al activiteiten geweest binnen de 'staycation'-oproep. We organiseerden themanamiddagen rond de boerderijdieren. Onder andere Gaëlle Dewulf kwam langs met enkele ezels voor geleide wandelingen, er waren voorleesmomenten en een optreden…

Momenteel zijn we voornamelijk bezig met de communicatie rond de activiteiten die we zullen organiseren. In januari lanceren we een Facebookpagina en starten we met interviews van partners.

Het openingsweekend staat gepland op 7-8 mei 2021. De bedoeling is om jaarlijks de plek open te houden tussen april en oktober. In eerste instantie wel enkel tijdens de activiteiten. We willen daarvoor een groep vrijwilligers uit de buurt aanspreken. Er werd in de groep ook gesuggereerd om de daklozen die in de hoeve onderdak krijgen in te schakelen.

Het is duidelijk dat we met het thema agrarisch erfgoed in de stad dus op allerlei manieren aan de slag kunnen gaan.
De deelnemers aan het overleg reageren enthousiast op dit mooi verbindend en participatief project. Dit werkt zeker inspirerend.

8. Grote vragen

In de voorbereiding van het Domein 4-Overleg, vroegen we jullie naast een update over jullie werking ook naar vragen waar jullie mee zitten. Twee zaken kwamen daarin naar boven.

Ten eerste de samenwerking met andere beleidsdomeinen. Vanuit het werkveld Natuur en Universum kom je al dikwijls snel in contact met andere beleidsdomeinen. De vraag werd gesteld of er voorbeelden zijn van goede samenwerkingen tussen erfgoedorganisaties en andere beleidsdomeinen en hoe de rolverdeling dan zit. Voorgaande presentaties bevestigen kunnen zeker dienen als voorbeelden van goede samenwerkingen. Er zijn al veel overschrijdende, maar verbindende zaken aan bod gekomen. Met CAG komen we zelf ook heel vaak met andere beleidsdomeinen in aanraking. We kijken altijd elk vanuit de eigen expertise kijken naar project en erfgoed waar we mee bezig zijn. Met goede afspraken loopt dat meestal heel vlot en goed.

- Hilde Cuyt: Regionaal landschap is heel interessant om op te nemen in advies- of stuurgroep. Zij zien alles passeren en pikken in waar ze kunnen. Dat is bij ons een zeer vruchtbare samenwerking. Ook bij andere deelnemende organisaties wordt jaarlijks overlegd met regionale landschappen, worden actieplannen aan elkaar voorgesteld. Ze zijn dikwijls met dezelfde zaken bezig maar met een iets andere blik.

- Vanuit de groep wordt ook Zoom@regio voorgesteld, over samenwerkingen rond omgevingsonderwijs (*http://www.westvlaamsehart.be/zoomregio.html*). In dit traject werkten tal van verschillende partners samen.

Ten tweede kwam onvermijdelijk corona naar boven als probleem. Ook bij CAG ervaren we dat. Een aantal erfgoedzorgtrajecten liggen echt wel stil, daar moeten we wachten tot we weer effectief samen mogen komen om dat terug op te starten. Andere gemeenschappen zijn ondertussen wel mee in de hele digitale omslag.

- Chloé Turlotte: Ik vraag me af hoe we activiteiten ook digitaal kunnen aanvullen, vanuit het tweede spoor op de FeliXsite, het werken in het natuurdomein is fysieke aanwezigheid wel heel belangrijk.

- Bea Vaes: In Bokrijk hebben we ondertussen wel ervaring met het coronaveilig organiseren van activiteiten, we zijn nog steeds open. Onze grootste machteloosheid lag bij de freelancemedewerkers, de ambachtslieden, de boeren, de molenaars… die konden niet aan de slag. We hebben hen wel actief betrokken bij de werking en planning van de activiteiten en uitgenodigd op zomermeetings. De binding met de achterban is wel wezenlijk en dat is net hetgeen dat dit jaar heel moeilijk is. Ook door de onvoorspelbaarheid van de hele situatie.

- Greet Verschate: in Texture liep normaal ook een project met kunstenaar Klaas Rommelaere (*https://www.texturekortrijk.be/content/dark-uncles*). Daarbij was een hele grote groep vrijwilligers betrokken, maar de workshops konden niet doorgaan. De kunstenaar heeft dan iedereen persoonlijk betrokken bij zijn werk. Iedereen werd voorzien van canvas, draad en een tekening. Zo kon iedereen een stukje van het hele kunstwerk naaien, begeleid door de kunstenaar via WhatsApp. Al die werkjes zijn dan samen gecombineerd. Zo is het idee toch uitgewerkt geweest. Enkel nu zitten we terug met een sluiting in de tweede golf.

9. Rondje van de tafel

Vraag over Koffiestories: EGC Mijn-Erfgoed zou de reizende tentoonstelling ontvangen, maar van de gemeente kregen we nu te horen gekregen dat dat niet kan. Zijn er mensen die tips hebben, hoe lossen we dat op? Het probleem is dat we een locatie gekozen hadden die voor breed publiek toegankelijk was, maar waar het niet echt mogelijk of wenselijk is om te werken met reserveringen. Er is immers veel onduidelijkheid over hoeveel mensen zouden reserveren, louter voor die gratis tentoonstelling.
Er zijn wel aantal lokale musea, maar daar is geen inhoudelijke link met de expo. Vanuit de groep worden openbare locaties zoals een station of supermarkt gesuggereerd als locaties voor de expo.

- Vanuit Erfgoedcel Zuidwest volgt het voorbeeld van hun expo ‘tapijtsgeest’ die de voorbije maanden in een cultureel centrum stond, vanuit het idee dat daar ook veel passage was. Ze hebben daar overgeschakeld naar de uitleen van expodozen tijdens de week, en bezoek in de weekends. Daarvoor hebben ze zelf een inschrijvingssysteem opgezet.

Oorspronkelijk waren ook een aantal lezingen van lokale mensen, eventueel een workshop vanuit Turkse cultuur, gepland maar dat stond allemaal al on hold. We wilden promotie voeren door middel van bakfietsen met warme koffie, het thema leent zich er heel goed toe om een breed publiek aan te trekken.

Vraag over gelijkaardige projecten: Uit het overzicht van het rondje van de tafel bleek dat heel wat organisaties bezig zijn of gaan beginnen rond (agrarische) ambachten. Het zou niet slecht zijn om met iedereen samen te overleggen hoe dat wordt aangepakt, voor kennisdeling. Veel deelnemers van het D4O zijn hier wel voor te vinden. In 2022 volgt ook een themacampagne rond ambachten. We kunnen dit zeker verder bekijken, samen met ETWIE en Crafts. Wordt vervolgt!

Ook voor het moestuinproject van CAG is het zinvol om gemeenschappelijke acties te gaan bekijken, bijvoorbeeld rond het in kaart brengen van moestuintradities.

10. Afscheid

Chantal bedankt alle aanwezigen voor hun aandacht en de sprekers voor hun boeiende, inspirerende presentaties.
Het mag duidelijk zijn dat er volgend jaar veel rond het immaterieel erfgoed van natuur en universum zal gewerkt worden en dat er veel kruisbestuivingen mogelijk zijn. En wie weet kan het volgende D4O wel doorgaan op de FeliXsite, of in de hoeve van Theo en Jeanine.